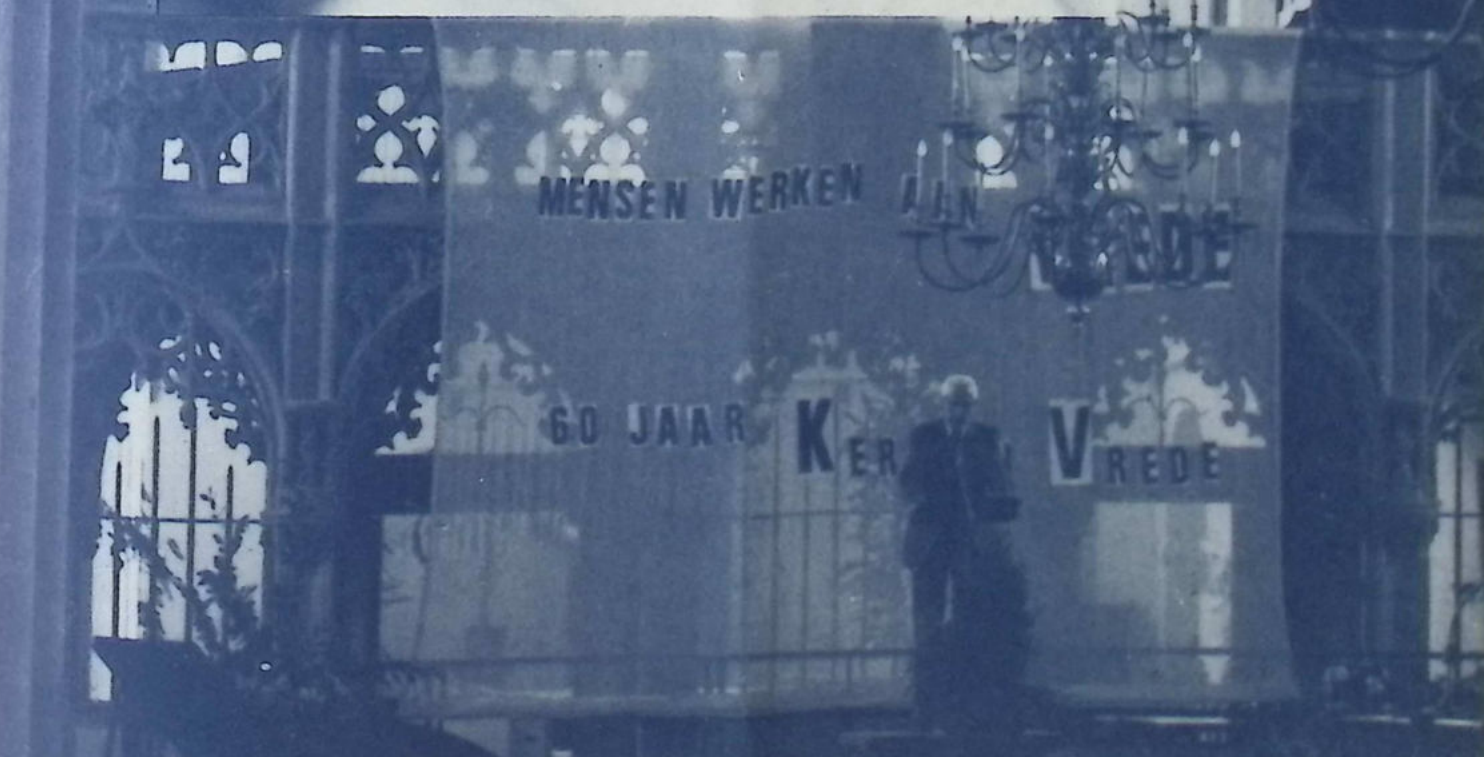


KERK EN VREDE

60 JAAR

jaargang 39 nr. 11
november 1984
uitgave: Vereniging Kerk en Vrede

maandblad voor ONTWAPENING en GEWELDLOOSHEID



VEEL VERHAAL, VEEL ZANG
VEEL ONTMOETING op de jubileumdag van Kerk en Vrede

Kerk en Vrede is een landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid.

Het alom heersende geloof in geweld – ook binnen de kerken nog niet overwonnen – moet weerlegd en ontzenuwd worden. Elke poging tot (christelijke) rechtvaardiging van militair geweld en van voorbereiding daartoe verhindert de dienst der verzoening waartoe kerken en christenen geroepen zijn.

Kerk en Vrede gelooft dat we ons kunnen én moeten wagen op de weg van geweldloos verzet in dienst van gerechtigheid. Een weg die al begonnen is bij de profeten van Israël en volgelingen van Jezus Christus en die voortgaat via Gandhi, Martin Luther King, Helder Camara en Esquivel. En via de tallozen van wie de namen niet bekend zijn, maar die in het verre en nabije verleden deze weg hebben gevolgd.

Bestuur: Voorzitter: Bram Grandia, Amsterdam. Algemeen sekretaris: Henk Eisma, Voorthuizen. Penningmeester: Tjasse Biewinga, Lelystad. Studiesekretaris: Harry Zeldenrust, Amersfoort. Leden: Hendrik Jan ter Bals, Amstelveen; Cornelia Furnée, Woubrugge; Martien de Jonge, Oostvoorne; Janneke Smitskamp, Zeist; Paul de Neeling, Utrecht; David Renkema, Den Haag; Jan Roest, Drachten; Marry v. d. Werf, Utrecht; Henny van Wieren, Huizen (N.H.); Lijntje de Wit, Breda.

Sekretariaat: Henk Eisma, Hélène de Gans, Roelof Langman, Hugo de Waard, Jan Wijnia, Harry Zeldenrust.

Lidmaatschap: als u het werk van Kerk en Vrede (dat uitsluitend wordt betaald door de leden) onderschrijft en wilt steunen, meldt u dan aan als lid. U betaalt daarvoor een vrijwillige bijdrage van tenminste f 40,— per jaar, inclusief het abonnement op het maandblad.

Kerk en Vrede, Utrechtseweg 159, 3818 ED Amersfoort. Het sekretariaat is telefonisch bereikbaar tussen 9.00 en 17.00 uur. Telefoon: 033-10445. Giro: 435382.

Kerk en Vrede wil met haar maandblad vanuit haar overtuiging het gesprek, de bezinning, studie en actie stimuleren.

Vredeswerk-van-de-lange-adem vraagt om indringend gesprek, voortdurende bezinning, grondige studie en concrete actie.

We willen **kritisch** analyseren wat zich in kerk, staat en samenleving voordoet op het gebied van de ontwikkeling van het militarisme en de bestrijding ervan.

We willen **overtuigend** naar voren laten komen dat geweld uiteindelijk geen waarborg biedt voor vrede en veiligheid en geen bevrijdende macht heeft.

We willen **inspirerend** zijn voor mensen die actief zijn in het vredeswerk en met veel vragen en onzekerheden worden geconfronteerd.

Overname van artikelen is toegestaan, mits de bron wordt vermeld en een bewijsnummer wordt toegezonden aan de redactie.

Redaktieadres: Utrechtseweg 159, 3818 ED Amersfoort, tel. 033-10445. Het sekretariaat is telefonisch bereikbaar tussen 9.00 en 17.00 uur.

Redactie: Andries Andriese, Paul van Dijk, Hannes de Graaf, Bert Groenman, Anton Heering, Harky Klinefelter, Toni Kluck, Joke Mijnhardt, Jan Roest, Harry Zeldenrust. De kernredactie wordt gevormd door Paul Begheyn sj., Boudewina de Boer, Rikus Kieft (eindred.), Roelof Langman, Carla Edelenbos, Wiesje Engelen, Corinth van Schaik, Peter Pim Windhorst, Onno Yska, Harro van Zijl.

Abonnement: per kalenderjaar f 30,— voor 11 nummers. Mensen met een minimaal inkomen betalen f 20,— per jaar. Leden van Kerk en Vrede ontvangen het blad gratis (zie lidmaatschap).

Druk: Kerckebosch, Zeist.

Kringloop



Redaktioneel

Ontwapen de wereld leef de vrede

„Wat is hier aan de hand? Het lijkt wel een rommelmarkt”, riep één van de toeristen die op zaterdag 13 oktober toevallig de Joriskerk in Amersfoort binnenliepen. Dat was tijdens de middagpauze, waar veel tijd was ingeruimd voor ontmoeting, voor het bekijken van de boeken-tafels van vele verwante bewegingen, voor dia's en videoprogramma's.

Het was inderdaad een gezellige, wat rommelige sfeer. Veel bekenden gesproken, enkele onverwachte ontmoetingen, even van de zon genoten buiten de kerk, op het marktplein. Die middagpauze was, zo verging het mij in ieder geval, een verademing na de lange zit van de ochtend.

Door de veelheid aan inleidingen was het moeilijk om geconcentreerd te blijven luisteren. Dat was jammer, want er werden goede dingen gezegd. In dit nummer kunt u de toespraak van Richard Deats nalezen. Uit de inleiding van Wolfgang Raupach is ook een deel overgenomen. Verder veel foto's van de dag.

Niet iedereen van de bijna vijfhonderd aanwezigen is gebleven om ook het middagprogramma mee te maken. Begonnen werd met een spel dat duidelijk maakte hoe gemakkelijk (voor)oordelen kunnen blijven bestaan als je de mensen om wie het gaat, niet persoonlijk ontmoet. We oordelen te snel op uiterlijk, op een eerste indruk die we van mensen hebben.

Om onszelf daarmee te confronteren en om als Kerk en Vrede op de jubileumdag naar buiten te treden, werd het spel afgesloten met een massale tocht door de binnenstad van Amersfoort. Voorbijgangers werden aangesproken met een bloem en een manifest – zie pag. 13.

Ontwapen de wereld, leef de vrede. Dat was het thema van de dag. Een politieke stellingname en tegelijk een persoonlijke verplichting – een kwetsbare combinatie, maar de combinatie is essentieel. En dat typeert Kerk en Vrede ten voeten uit.

Rikus Kieft

Inhoud

- 3 – Richard Baggets Deats : NEE tegen de dood en JA tegen het leven
- 7 – Jubileumlied
- 8 – Wiesje Engelen : Reacties op Vrouwenstrijd-Vredesstrijd
- 10 – Wiesje Engelen/
Peter Pim Windhorst : Van inclusief denken naar inclusief leven (interview met Jan Durk Tuinier)
- 13 – Manifest jubileumoptocht
- 14 – Bert Groenman : Vier wegen naar vrede en veiligheid
- 18 – Wolfgang Raupach : Veiligheid moet je samen doen

Bij de voorpagina:

De grote foto geeft een ochtendbeeld van de jubileumdag van Kerk en Vrede, zaterdag 13 oktober, in de Joriskerk te Amersfoort. De foto in het kader werd gemaakt tijdens het zingen in de kerk na terugkomst van de demonstratieve optocht door de binnenstad van Amersfoort. De vele foto's in dit nummer werden gemaakt door Philip Engelen en door Huibert den Draak.



Bestuurslid Lijntje de Wit: Ingespannen luisteren



Voorzitter Bram Grandia opent de jubileumdag



Joke Roos, al bijna 60 jaar lid

Bijna vijfhonderd mensen



Richard Deats

Bestuurslid Hennie van Wieren en Harry Zeldenrust
studiesecretaris



FOTOCOLLAGE JUBILEUMDAG



GEDAAGD OM TE SPREKEN

Ge-daagd om te spre-ken in vre-des naam,
ge-tui-gen van rust en recht
geen licht nog, of zicht op een mens-lijk be-staan,
een leven lang on-der-weg.
Wie kan nog roe-pen: Keer je toch om !
Wie biedt ver-zoe-ning aan ?

Refrein:
Ont-wa-pen de-ze we-reld en leef de vre-de
Ont-wa-pen de-ze we-reld en leef !

Mar v. d. Velden

JUBILEUMLIED 60 JAAR KERK EN VREDE

(o.l.v. Ada Westervelt en Mar v. d. Velden)



1.

Gedaagd om te spreken in vredes naam,
getuigen van rust en recht
geen licht nog, of zicht op een menselijk bestaan,
een leven lang onderweg.
Wie kan nog roepen: Keer je toch om!
Wie biedt verzoening aan?

Refrein

Ontwapen deze wereld en leef de vrede
Ontwapen deze wereld en leef!

2.

De vorsten vandaag eren moord en brand,
hun monden vol peis en vree.
Gekooid of verstrooid, door geweld overmand,
zo dwalen de volken mee.
Wie zal hen roepen: Keer je toch om!
Wie zegt bevrijding aan?

Refrein

3.

Wie heeft nog de adem, de milde geest,
om wederom uit te gaan;
om daar te verklaren: de dood is geweest,
de oorlog heeft afgedaan.
Geweld gebroken: Keer je toch om!
Wie zegt het leven aan?

Refrein

4.

Wij dromen een stad naar een oud verhaal,
geen burcht maar een Godsdomein.
Wat brandend verlangd werd, bespot ideaal,
dat zal haar tot grondwet zijn.
Wie durft nog dromen: Keer je toch om!
Wie durft de vrede aan?

Refrein (in canon, vele malen)

Ont-wa-pen de-ze we-reld en leef de vre-de



De demonstratie vertrekt bij de Joriskerk.

Luisteren naar 't carillon, op de Varkensmarkt.



DE N DE

KERK EN VREDE DE STRAAT OP

De stoet in de Langestraat



Wat denken de toeschouwers?



Een bloemetje uitgedeeld

**TIJDENS
DE TOCHT
WERD
BIJGAAND
MANIFEST
UITGEDEELD:
ONTWAPEN
DE WERELD
LEEF
DE VREDE**

Mevrouw, meneer,
Ik ken u niet.
Ik zag u staan terwijl ik door uw stad liep.
Ik kwam op u toe en gaf u een bloem.
Ik zal u vertellen waarom.

Ik wil in vrede leven.
Ik word verdrietig en boos
als ik er aan denk
dat mensen elkaar pijn doen
of elkaar als lucht behandelen
en waarom?

Omdat de één een goed betaalde baan heeft en de ander
van een sociale uitkering moet zien rond te komen.

Omdat de één geboren en getogen nederlander is en de
ander uit Turkije, Marokko of Suriname komt.

Omdat de één getrouwd is en kinderen heeft en de ander
als man met een man samenleeft, of als vrouw met een
vrouw.

Omdat de één een eigen woning bezit en de ander een
leegstaand pand gekraakt heeft om er met vrienden en
vriendinnen te wonen.

Omdat de één in West Europa leeft en de ander in de
Sovjet Unie.

Ik wil in vrede leven.
Ik wil geen ijzeren gordijn
tussen mezelf en „de Russen”.
Ik wil hen niet met wapens
bedreigen.
Ik wil hen ontmoeten en hen
leren kennen.

Dat is een hele stap
want soms maken zij mij bang –
ik ken ze niet
en onbekend maakt onbemind.

Om in vrede te leven
moet ik de mensen die mij bang maken, ontmoeten.
Misschien maak ik hen wel bang. . .

Dan moet je op iemand durven toestappen
en dat kun je het beste oefenen
in je eigen land
in je eigen stad.

Daarom geef ik u deze bloem.
Omdat ik in vrede wil leven
zonder wapens
en leren wil hoe dat kan.

Met een vredesgroet,

(een deelnemer aan de jubileumdag van Kerk en Vrede dat
dit jaar zestig jaar bestaat).



Een bloem en een manifest

Onderling kontakt



Zingen op de Varkensmarkt



De NAVO werd opgericht in april 1949.

Ds. Krijn Strijd hield in september 1949 een redevoering met als thema: Het Atlantische Pact, bedreiging of bevordering van de wereldvrede. Zijn protest is duidelijk: de kerk mag zich niet laten betrekken in welk blokdenken ook. Hier volgen enkele passages uit zijn verhaal (overgenomen uit Militia Christi okt. 1949).

Ik kan mij voorstellen, dat er mensen zijn, die vragen: Is dit nu een onderwerp, dat op een avond van „Kerk en Vrede” moet worden behandeld? Het antwoord hierop moet luiden: Het Atlantische Pact is juist een onderwerp, waarover de kerk zich moet uitspreken, wil die kerk trouw blijven aan de haar door de Heer gegeven Opdracht. Met opzet spreek ik nu van „kerk” – niet van „Kerk en Vrede”. Wij zijn er immers van overtuigd, dat „Kerk en Vrede” alleen maar een nood-instituut is. Wat „Kerk en Vrede” vanuit het Evangelie over militarisme en oorlog getuigt, behoorde het normale getuigenis van de kerk te zijn. De Boodschap van de Kerk is de Boodschap van de Bevrijding. God heeft op deze wereld, temidden van de mensheid, een Gestalte geplaatst en over Hem tot ons gezegd: „Deze is Mijn geliefde Zoon – hoort Hem.” Wij geloven als christen, dat in deze Jezus Christus Heil en Perspectief gegeven is voor mens en mensengemeenschap.

Hoe langer hoe meer kom ik tot de overtuiging, dat de Levende Kerk de enige plek ter wereld is, waar een werkelijk Bevrijdend Geluid kan opklinken over de benauwende situatie, waarin wij verkeren. De diplomaten en de generaals de bankiers en de groot-industriëlen – zij kunnen onmogelijk een andere richting aanwijzen, dan die, waarin de wereld nu gaat. Zij zijn de gevangenen van het systeem. Zij zijn, in het beste geval: tegen hun wil, de slaven van het Fatum der feitelijkeheid. Er is maar één plek, waar de feitelijkeheid – ook de sociaal-oekonomische, ook de politieke – ernstig genomen wordt, maar waar tegelijkertijd met de *even reële andere Feitelijkeheid van het Evangelie* wordt gerekend – die plek is: de Levende Kerk. Daar mag de Boodschap van de Bevrijding klinken, omdat God spreekt: „Deze is Mijn geliefde Zoon – hoort Hem.”

De Levende Kerk heeft ook nu een *eigen* Geluid te doen horen. Zij doet niet mee met de Hetze tegen Sowjet-Rusland. Zij holt niet achter Amerika aan. Zij holt evenmin achter het Russische communisme aan. Zij heeft een eigen oordeel. Want zij heeft haar eigen Heer.

De Kerk laat zich niet inschakelen

Van alle kanten probeert men de kerk in te schakelen in het anti-Russische (oorlogs-)front. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Acheson haalde in zijn rede, gehouden bij de plechtige ondertekening van het Atlantische Pact (4 April '49) twee Bijbelteksten aan, één uit het O.T. en één uit het N.T. Uit het O.T.: Ps. 46: 1 „God is ons een toevlucht en een sterkte, een beproefde hulp in benauwdheid”. Toepassing: dit geldt ook van het Atlantische Pact. Uit het N.T.: Matth. 18: 7: „... wees de mens, door wie de ergernis komt.” Toepassing: dit is een waarschuwing aan de Russen! De Kerk moet protesteren tegen een dergelijk goddeloos gebruik van de Bijbel. Onder de naam van God wordt een afgod gediend. Jahweh wordt genoemd, maar de Baäl is bedoeld. Het gaat hier niet om de God van Jezus Christus, het gaat om Mars, of, misschien juist, om Mammon.

Montgomery in de Ridderzaal

Hetzelfde geldt van de rede, die veldmaarschalk Montgomery 15 Juli '49 in de Ridderzaal in Den Haag heeft gehouden. Met ronde woorden heeft Montgomery het karakter van de moderne oorlog getekend: „Heden ten dage is de oorlog totaal; hij omvat alle takken van het nationale leven. ...” „De gehele natie, iedere man, vrouw en kind, is er bij betrokken.” „De vijand is het communisme, dat een religie is en anti-christelijk. Als een christen-soldaat, die trouw is aan de christelijke idealen, die ik U zo-even heb omschreven, verklaar ik een vijand van het communisme te zijn en van alles wat het belijdt.”

Montgomery dient zich aan als een christen-soldaat. De Kerk zal het karakter van deze mens niet mogen aantasten. Montgomery zal subjectief-eerlijk gemeend hebben wat hij zei. Maar – de Levende Kerk legt zich niet bij subjectiviteiten neer. Is dit niet de verworvenheid van de theologiese strijd der laatste decennia? De Levende Kerk zal deze Boodschap van Montgomery confronteren met de Objectieve Boodschap van het Evangelie. En dan zal de Kerk moeten zeggen: Als het wáár is wat God spreekt over Jezus Christus: „Deze is Mijn geliefde Zoon – hoort Hem” – dan kan het niet waar zijn wat Montgomery hier gezegd heeft. Een totale oorlog is op geen enkele wijze acceptabel of excusabel te maken in het Aangezicht van Jezus Christus.

De Levende Kerk moet spreken over het Atlantische Pact. Want van alle kanten wordt ons volk – bewust of onbewust – belogen en bedrogen. Dat hoort bij iedere oorlogsvoorbereiding.

Lieve E. Het gaat niet al te best met me. Dingen gaan me overweldigen, ze komen te dichtbij. Dat is tot daaraan toe, als ik een uitweg wist. Maar mijn fantasie laat me in de steek. Daniël Berrigan zegt ergens: Probeer het onmogelijke, er zijn altijd minstens vijf vluchtwegen.

Natuurlijk weet ik vluchtwegen, maar ik houd niet van vluchten. Op het moment dat ik dit schrijf, ziet het er naar uit dat onze oppakactie zoveel voorbereiding gaat eisen, dat het nog enige tijd zal duren voor het plan uitgevoerd zal worden. Daar komt bij dat de aktie eigenlijk te zwaar is voor een oppakactie. Een voorwaarde voor de mensen die mee wilden doen was, dat er een redelijke kans op ontsnappen zou moeten zijn. En dan zouden wij, de drie overgebleven totaalweigerers binnen blijven wachten tot de politie zou komen! Ook geen benijdenswaardige positie.

Wat blijft er dan over? Zijn oppakacties heilig? Een vriend van me vindt dat totaalweigerers getrouwd zijn met oppakacties. Dat hoort erbij. Publiciteit, defensie een klap geven, alvorens ze jou een leuke dreun verkopen. Zo gaat dat nu eenmaal. Hij heeft gelijk. Oppakacties zijn heel belangrijk, zowel voor de publiciteit (je gaat ten slotte niet voor niets negen maanden zitten) als voor jezelf. Als een aktie volgens plan verloopt, dan kan dat je helpen in je bajestijd. Dit klinkt echter heel individueel, en dat is het ook. Oppakacties en totaalweigeren zijn sterk individueel getinte akties. Wat dat betreft krijg ik een steeds grotere afkeer van oppakacties. Immers waarom is de aktie op stapel gezet? Om meneer de totaalweigeraar de bak in te helpen.

Daarom raakt het feit dat „onze” oppakactie later door anderen uitgevoerd zal worden me niet echt. Als de aktie maar doorgaat. Maar hoe moeten we verder? Nog langer onderduiken? Ons een keer van de straat laten plukken? Je aangeven? Het probleem is, is dat ik langzamerhand wel móet gaan zitten. Praktische problemen doemen op die alles zo niet nu al, dan wel straks, na de bajestijd, in de war kunnen schoppen.

Ondertussen worden we steeds vindingrijker, gaan we steeds meer samenwerken, leren elkaar steeds beter kennen en reizen de reiskosten evenredig hiermee de pan uit.

We moeten echter een dezer dagen een zet doen, anders worden we een speelbal van onze eigen keuzes en ideeën.

Pieter van Reenen heeft zich inmiddels laten oppakken bij een aktie bij de Groningse indelingsraad. Hij zit in de Bijlmerbajes. Adres zie achterpagina.

DEELNEMERS UIT ALLE WERELDDELEN

Bonnecombe, de goede vallei: deze naam draagt het middeleeuwse klooster waar deze zomer de driejaarlijkse IFOR-council werd gehouden, met ere.

In vroeger dagen vonden pelgrims op weg naar Santiago de Compostella hier een veilig onderkomen. Vijf jaar geleden kreeg de gemeenschap van de Ark de beschikking over dit vervallen complex. Zij is nog druk bezig om het op te knappen; dit jaar echter was zij al zo ver dat zij de negentig deelnemers aan de IFOR-council kon ontvangen. Tien dagen lang liet je West-Europa anno 1984 achter je en leefde je in de schaduw Teruggetrokken in deze put van de tijd was de wereld van vandaag niet afwezig: daar zorgden de deelnemers uit alle werelddelen wel voor.

Informatie over de geweldloze strijd in Latijns-Amerika, het Verre en het Midden-Oosten, in Afrika, Europa en Noord-Amerika stond niet alleen centraal in de plenaire bijeenkomsten en groepsdiscussies, maar ook in de persoonlijke gesprekken. Communicatie is onontbeerlijk voor geweldloos verzet. Een van de belangrijkste functies van de IFOR is het verzorgen van die communicatie; wie elkaar in Bonnemombe ontmoeten, weten wat ze aan elkaar hebben, ze hebben een beter zicht gekregen op de situatie waarin een ieder verkeert. Voor samenwerking en solidariteit is dat van groot belang.

Huiswerk

Het duurde lang voordat ook de deelnemers aan deze council door een lawine van papier werden bedekt; dat gebeurde (gelukkig) pas de laatste twee dagen. Eenmaal weer thuis de kleurige stapel stencils doorlezend, wordt pas duidelijk waaruit het huiswerk bestaat dat is meegegeven. Voor ons in Nederland kom ik tot de volgende lijst:

- Fondsen bijeen brengen om gemeenschappen in Lafrasië (Latijns-Amerika, Afrika en Azië) aan literatuur over geweldloze weerbaarheid te helpen; zelf kunnen zij een „vredesbibliotheek” niet bekostigen.
- Het ondersteunen van het idee van de internationale vredesbrigades; tot nu toe zijn de noordamerikaanse en zwitserse vredesbeweging betrokken bij projecten in de grensgebieden van Guatemala.
- Het bevorderen van de dialoog tussen Oost en West, met name tussen (kerkelijke) groepen in de klei-

nere landen. Meerdaagse seminars geven de gelegenheid om elkaar persoonlijk ook beter te leren kennen.

- De Wereldraad van Kerken heeft in Vancouver (1983) aanbevelingen gedaan t.a.v. vrede en gerechtigheid; de vredesbeweging moet er bij de lid-kerken op aandringen dat deze aanbevelingen worden uitgevoerd.

- De Verenigde Naties hebben 1986 uitgeroepen tot het jaar van de Vrede; daar kan de vredesbeweging op in spelen.

- In 1985 zal in Nairobi een VN-vrouwenconferentie worden gehouden; hieraan zullen ook vertegenwoordigers van de IFOR deelnemen.

Zij hebben informatie nodig, ook uit Nederland.

Vrouwenstrijd

- De vrouwenstrijd verdient de voortdurende aandacht van de vredesbeweging. Gevraagd wordt de rol van het toerisme, het zakenleven, het militarisme, de multinationals en de armoede te analyseren.

- Komen tot een geweldloze en spirituele benadering van de economie die een van de belangrijkste wortels van oorlog, onrecht, geweld en vervreemding is. Om een humane economie te ontwikkelen, kan worden aangesloten bij de ideeën van Gandhi en de ervaringen van alternatieve gemeenschappen als die van de Ark.

- Voor het versterken van de IFOR is het van belang dat er een directe band tussen twee bij de IFOR aangesloten organisaties ontstaat. Voor Kerk en Vrede kan dat Serpaj in Chili zijn.

- Het weigeren om in dienst te gaan, is tot nu toe niet opgenomen in de rechten van de mens.

In Europa kan geprobeerd worden daar naar toe te werken door dit als een recht omschreven te krijgen in Europese verdragen.

- De vervangende dienst staat vaak nog in relatie tot de militaire dienst; er zal hard gewerkt moeten worden aan een alternatief dat de naam vredesdienst wel verdient.

Levensstijl

- Ook binnen de vredesbeweging zijn velen nog ver verwijderd van een geweldloze levensstijl die onontbeerlijk is voor het meedoen aan acties; meditatie is daarin een be-

kerk en vrede

beweging
voor ontwapening
en
geweldloosheid



berichten uit de vereniging

langrijk element dat ook geïntegreerd dient te worden in het werkroutine op de secretariaten van de bij de IFOR aangesloten organisaties.

- Vanuit Latijns-Amerika wordt voorgesteld om van iedere vrijdag een dag van vasten en gebed te maken. Ook worden we uitgenodigd om aan te sluiten bij hun vasten tijdens de adventstijd. Met dit vasten wordt uitdrukking gegeven aan het verzet tegen het structurele geweld van de honger; ook wil men de aandacht vestigen op de relatie wapening-onderontwikkeling.

- De IFOR is een interreligieuze „ge-

meenschap”. Vele aangesloten organisaties bezitten een christelijke identiteit. De IFOR vraagt hen om ruimte te scheppen voor mensen met een andere levensbeschouwing, die op basis van gelijkheid meedoen aan het vredeswerk.

Het is heel gevarieerd wat van verschillende kanten op deze council werd aangedragen. In de komende maanden zal het bestuur van Kerk en Vrede zeker aandacht besteden aan wat hier op tafel ligt. Maar we horen ook graag de reacties van de leden.

Henk Eisma

IN DIENST – WEET WAT JE DOET!

Deze nieuwe VREDESBURO-uitgave gaat vooral in op de motieven om te weigeren. Wat zijn gewetensbezwaren? Wat gebeurt er met je in het leger? De schrijvers willen jongeren helpen bij het maken van een weloverwogen keuze, terwijl het boek anderen meer inzicht zal geven in het hoe en waarom van dienstweigering.

88 blz. f 13,90. Stort f 16,20 op giro 435382 van Kerk en Vrede Amersfoort en u krijgt het thuisbezorgd.

OPROEP

Kerk en Vrede zoekt iemand die wil adviseren bij het nagaan van de mogelijkheden tot automatisering van de leden- en/of financiële administratie.

Daarnaast willen we ook bezien of het raadzaam is een tekstverwerker aan te schaffen.

Wij zoeken iemand met bekendheid en bij voorkeur ervaring met een geautomatiseerde administratie en tekstverwerking.

Reacties en telefonische informatie: sekretariaat Kerk en Vrede (tel. 033-10445), vragen naar Hugo de Waard.

KERK EN VREDE EN DE OPRICHTING VAN DE PSP

Kerk en Vrede-leden zijn in de jaren vijftig op verschillende manieren betrokken geweest bij de oprichting van maatschappelijke organisaties: bijvoorbeeld bij de oprichting van de PSP.

Oproep

Al in 1949 deed hoofdbestuurlid Henk Lankhorst een voorzichtige oproep om te komen tot de vorming van een nieuwe progressieve partij. Hij schreef: „Het ligt niet op de weg van Kerk en Vrede de politieke mogelijkheden van de vooruitstrevende elementen in ons volk te scheppen. Het is op grond van haar beginselverklaring naar mijn mening wel haar plicht op de in deze bestaande leemte te wijzen en haar leden op te roepen buiten Kerk en Vrede om in de richting van het opheffen van deze politieke onmogelijkheid te werken. Waar mogelijk in samenwerking met anderen.”

Controverse

In 1957 kwam het tot de oprichting van de PSP. Tot de 42 oprichters hoorden 6 van de 16 hoofdbestuurleden van Kerk en Vrede. Die namen overigens niet namens Kerk en Vrede aan die oprichting deel, maar op persoonlijke titel. De zaak lag binnen Kerk en Vrede bijzonder gevoelig. In juni 1958 werd zelfs een conferentie gewijd aan wat inmiddels „de meest actuele controverse in onze kring” werd genoemd.

Uitspraak

In het blad werd de controverse overigens nauwelijks aangeroerd. Het hoofdbestuur, dat tegelijk als redactie functioneerde, wilde zich blijkbaar niet in de discussie mengen, en wilde voorkomen dat het blad de spreekbuis werd van één van de strijdende partijen. Maar toen de Provinciale Statenverkiezingen van 1958 in aantocht waren, besloot het Hoofdbestuur zich toch duidelijk uit te spreken. Het had over een nota van professor De Graaf gediscussieerd en een standpunt bepaald. In Militia Christi verscheen vervolgens het stuk waarvan we hier een gedeelte overnemen:

Vier standpunten

Prof. de Graaf onderscheidde vier standpunten.

- De „geheelonthouders” op politiek terrein. Zij leggen de volle nadruk op het *getuigenis* in de ruimte der Kerk en tot volk en overheid, buiten de partijpolitiek om. Deze leden staan sceptisch tegenover alle partijpolitiek.
- De politiek geïnteresseerden, die zich hebben aangesloten bij een der grote partijen en die weten, dat zij daar in de minderheid zijn wat het punt der bewapening aangaat. Toch willen zij zich niet losmaken van hun partij, aangezien zij de soms in jaren gegroeide solidariteit niet wensen te verbreken met hun partijgenoten en omdat zij instemmen met andere punten van het partijprogramma, bijv. op het gebied van het onderwijs en het economische leven. Zij weten dus, dat zij met hun pacifistische getuigenis een minderheid in de partij zijn, doch doen hun best hierin verandering te brengen en zullen dit blijven doen, zolang hun dit mogelijk is.
- De politiek geïnteresseerden, die hoewel overtuigd christen anti-militarist voor hun christen pacifisme geen ruimte zien in het politieke vlak en dus binnen de partij wel ruimte opeisen voor het christen-pacifistische getuigenis en wel protest aantekenen tegen vermilitarisering van de ideologie, doch hieraan geen politiek pacifisme verbinden.
- Tenslotte is er de groep van politiek geïnteresseerden, die de noodzaak voelen van een politiek pacifisme nu en die bovendien socialist zijn en zich hebben aangesloten bij de P.S.P.

Geen leertucht

Het Hoofdbestuur is van mening, dat een discussie of juist een gesprek tussen deze vier verschillende visies voor onze geloofsgemeenschap van het grootste belang is en bevorderd moeten worden. Dit moet dan echter een gesprek zijn, waarbij men de pacifistische gezindheid van de gesprekspartner niet in twijfel mag trekken.

Dat betekent dus, dat het Hoofdbestuur niets voelt voor „leertucht” Wij denken er niet aan om te zeggen: Ds. X of lid Y is aangesloten bij bijv. de PvdA en is *dus* niet consequent lid van Kerk en Vrede. En wij zullen een dergelijk lid dus zeer zeker niet „censureren” of zelfs „uitbannen”.

Is dit nu een slappe houding van het hoofdbestuur, waarbij men kool en geit wil sparen?

Neen! Immers de wortels van ons christen-pacifisme liggen niet in de politieke sfeer, doch in de geloofsgehoorzaamheid aan Christus!

Hiermee staat en valt ons pacifisme! Dus niet met het lid-zijn van welke politieke partij ook! Primair is ons pacifist-zijn en ons deel uitmaken van onze geloofsgemeenschap; secundair onze politieke keuze en ons lid-zijn van een politieke partij, al zal deze keuze en dit lidmaatschap uiteraard niet los staan van ons pacifisme.

Dit betekent geen politiek indifferentisme; de problemen van de politiek interesseren ons wel degelijk. En wij zijn van mening, dat wij met elkaar in gesprek moeten blijven – nogmaals – zonder een vraagteken te zetten achter de eerlijke pacifistische gezindheid van de ander. Kerk en Vrede wil dus noch „leertucht” noch „ketterjagerij” noch „censuur”!

Er zijn dingen die gedaan worden, enkel omdat ze gedaan moeten worden. Om geen andere reden. Er bestaat zo iets als een algemeen erkend besef van wat het goede is. Ik denk dat ik mij daaraan moet wijden, dat ik daarvoor besta.

Rolf Schneider in „November”

Een vraag die vooral de laatste tijd binnen de totaalweigerbeweging speelt, is: in hoeverre heeft totaalweigeren nog zin? In hoeverre heeft het concreet effect?

Er is geen tastbaar bewijs dat we iets bereikt hebben. Er bestaat een anti-militaristische beweging die met zijn akties steekhoudende argumenten tegen het militarisme in handen heeft gekregen. Sommige totaalweigerers komen uit die beweging voort. Maar het is de vraag of totaalweigeren zelf als aktie iets heeft opgeleverd. Voor een totaalweigerer zijn de mogelijkheden beperkt tot het schrijven van brieven en stukken, en tot het zo goed mogelijk benutten van processen. Daar blijft het bij.

En toch heeft het zin. Zelfs als je alle effecten die het de afgelopen jaren heeft gehad buiten beschouwing laat. Het is met totaalweigeren net als met het weigeren van defensiebelasting. Waarschijnlijk heeft de weigering om die belasting te betalen geen concreet effect. Maar dan heeft het altijd nog meer effect dan het gewoon betalen van defensiebelasting. Al was het maar omdat het een begin is, waar anderen bij aan kunnen sluiten. Zo is het met totaalweigeren ook.

Maar dan nog. Die motivatie is te mager. Je weigert totaal uit verontwaardiging en woede, en omdat je zo ver wilt gaan als in je eigen mogelijkheden ligt. Het effect kan dan op de tweede plaats komen te liggen. Je weigert mee te werken aan het militarisme en onzegt de staat het recht om je voor militaire dienst op te roepen. Je wilt duidelijk maken dat het leger en deze maatschappij alles met elkaar te maken hebben. En dan pas je niet meer binnen de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst. Dat wil je dan ook niet meer.

Een weg terug is er dan niet. Een ondergedoken vriend schreef dit: het is extreem gesteld een keuze tussen m'n keel doorsnijden of aktie voeren. Effect of geen effect.

Pieter van Reenen is een totaalweigerer, die op het ogenblik in de Bijlmerbajes gevangen zit. Zijn adres staat achter op dit nummer.